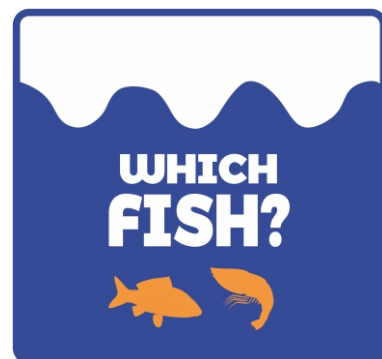

Melyik halat válasszam? - természetvédelmi kampány a tengeri élőlények fennmaradásáért

A vízi gerinctelenek és halak a kezdetek óta fontos részei az emberi táplálkozásnak, és egyben a lakosság néha egyetlen bevételi forrásaként is szolgálnak. Ezért lényeges a halállomány megőrzése és a felelősségteljes gazdálkodás, hogy a tömeges és visszafordíthatatlan veszteségeket megelőzzük.

Ennek a célnak az elérését segíti az Európai Állatkertek és Akváriumok Szövetsége (EAZA =European Association of Zoos and Aquaria) legújabb természetvédelmi kampányával, a „Which fish” szemléletformáló kampánnyal, amely olyan gazdálkodási, kereskedelmi és fogyasztói magatartáshoz ad szempontokat, ötleteket, jó gyakorlatokat, amelyek a tengeri élőlények megőrzése mellett is megvalósíthatóak. A Fővárosi Állat- és Növénykert a szövetség tagjaként, ismeretterjesztő és oktatási munkájával aktívan részt vesz ennek a viszonyrendszernek a formálásában.

Fenntartható fogyasztás és halászat

Jelenleg a fogyasztási célú halászatra az jellemző, hogy nagyon kevés halfaj rengeteg egyedét hasznosítja. Ez viszont a fogyasztott fajok kapcsán jellemzően túlhalászatot okoz, ami egyes fajok, illetve életközöségek eltűnéséhez és a lehalászott mennyiség csökkenéséhez vezet, miközben egyre nagyobb ráfordítást igényel a fogyatkozó létszámú halfajok megtalálása és hasznosítása. A fenntartható fogyasztási szokásokat abba az irányba kellene mozdítani, hogy különböző fajok között megoszló vegyes halászatot szorgalmazzák.

A fenntartható halászat jellemzői a következők lehetnének:

- sokféle faj kevesebb számú egyedét kellene halászni,
- garantálni szükséges a halászott fajok megfelelő egyedszámának fenntartását,
- és betartani a kifogható halak méretkorlátozását, hogy elkerüljük a túl fiatal példányok ivarérettség előtti kifogását, és így biztosítható legyen a szaporulat.

A vadon élő halállományok állapota

Az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezetének (FAO) 2016-os adatai szerint 90,9 millió tonna vadon élő halat fogtak abban az évben (ennek csak kis része édesvízi fogású), ami nagyjából az 1990-es évektől kezdve lényegében – kis ingadozással – változatlan mennyiség. A halfogyasztás világviszonylatban 2016-ban elérte a 20,4 kg/fő értéket (az 1960-as években még 10kg/fő volt).

A tenyészetekből, halgazdaságokból származó termelés további 80 millió tonna volt 2016-ban. Ez utóbbi sajnos csak az étkezési célú halfogyasztásunk 53%-át fedezte. A többit (47%) nem közvetlenül élelmiszeripari célra használtuk, hanem pl. halliszt és halolaj termékek készültek belőlük.

A globális haltermelés adatai 2016-ból: 171 millió tonna kifogott hal

- Tengeri halászatából származó fogás: 79,3 millió tonna
- Édesvízi halászatból származó fogás: 11,6 millió tonna
- Tenyészetből (pl. halastavak, halgazdaságok) származó fogás: 80 millió tonna

Ebből emberi fogyasztásra szánt mennyiség: 151,2 millió tonna. A kifogást követően fogyasztás előtt kárba ment/el pazarolt hal mennyisége: az összes kihalászott hal 27 %-a.

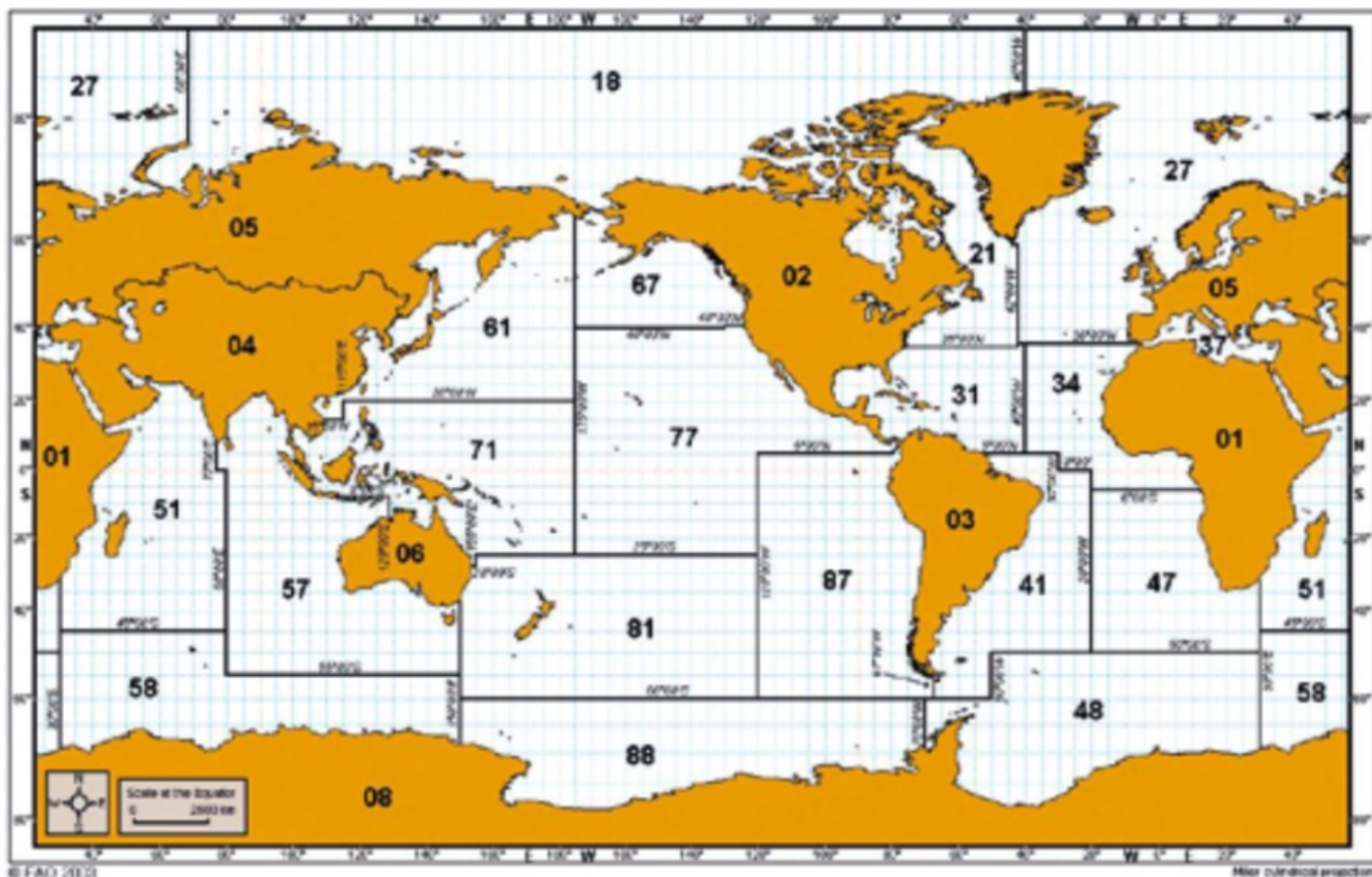
A jelenlegi adatok szerint a FAO által nyomon követett legfontosabb halfajok mintegy 60 %-át halásszák biológiailag fenntartható és 33 %-át biológiailag nem fenntartható módon. Ez utóbbi azt jelenti, hogy egyes halfajok egyedeiből többet fogunk ki, mint amennyi újratermelődik, 7% az úgynevezett alulhalászott faj, az pedig annyit tesz, hogy nagyobb a szaporulata a halfajoknak, mint amennyit kifognak belőle. Még 40 évvel ezelőtt a FAO által ellenőrzött területek halászata 90%-ban volt biológiailag fenntartható, és csak 10% volt fenntarthatatlan.

A világ tehát letérni látszik a fenntartható útról, túlméretezett, káros kapacitásokat generálva és előidézve a halállományok csökkenését, azaz túl sok hajó cirkál túl kevés halért.

És ne gondoljuk, hogy messze tőlünk halásznak csak megengedhetetlen módon, ennek pont az ellenkezőjét mutatják a számok. A leginkább fenntarthatatlan módon kezelt halászati régió 2016-ban a Földközi-tenger és a Fekete-tenger volt (62,2 %-kal túlhalászott halállományok), tehát Európa halászterületei, majd utána következik a Csendes-óceán délkeleti része (61,5%) és az Atlanti-óceán délnyugati része (58,8%). Azaz az észak-amerikai

kontinens partvidékei. 2018-ra a Földközi- és Fekete-tenger esetében halászat biológiailag nem fenntartható része lényegesen javult, már csak 40%-ot közelít.

Halászati körzetek:

Jelen esetben az állomány kifejezést kicsit eltérően használjuk a szárazföldi fajokhoz viszonyítva: az élő forrásoknak azon kezelési egysége az életközösségen vagy populáción belül, ahonnan egy halászterületen a fogások származnak, tehát nem feltétlenül köthető a populáció bármely biológiai fogalmához. A halállomány kifejezés használata általában arra utal, hogy a populáció többé-kevésbé elszigetelődik ugyanannak a fajnak más állományától, és ezáltal önfenntartó. Ez azt jelenti, hogy egy fajnak különböző állományai lehetnek. A vándorló fajok tartozhatnak egy igen széles területet lefedő állományhoz, míg egy tengerfenéken élő faj egy erősen lokalizált állományhoz. Ez az egyik oka annak, hogy miért olyan nehéz és összetett a halmegoszlás és az állományok helyzetének a tanulmányozása. Ezért tanácsos igen nagy óvatossággal kezelni a halászati forrásokat.

Az életet jelentő hal

A halászat és halgazdaságok (haltenyésztés) rendkívüli jelentőségűek az emberek megélhetése szempontjából, különösen a világ legszegényebb térségeiben élő családok milliói esetében.

Világszerte közel 60 millió ember dolgozik közvetlenül ebben az ágazatban. A hal rendkívül tápláló ételt jelent, mely az emberi táplálkozásban az állati fehérje 17%-át adja, továbbá emellett különösen fontos szerepet játszik a nyomelemek hiánya miatt kialakuló betegségek megelőzésében (pl. omega 3 forrás).

A globális átlag azonban nem adja vissza, hogy a szegényebb országokban milyen kulcsfontosságú táplálékforrást jelent a hal. gyes fejlődő országokban pl. Bangladesben, Kambodzsában, Gambiában, Ghánában, Indonéziában, Sierra Leone-ben, Sri Lankán a halak az ott élők fehérjebevitelének több mint 50%-át biztosítják.

Mi magyarok ezt nehezen tudjuk elképzelni, hiszen továbbra is egészen kevés halat fogyasztunk, évente fejenként alig 3 kilót, ami – a FAO adatai szerint – az éves húsfogyasztásunknak mindössze 4-5 százaléka. Ezen belül is messze a ponty a domináns, és a vásárolt halak mintegy fele élő, ezzel szemben a fagyasztott termékek csak 20-25 százalékot képviselnek.

Milyen hatással van egy faj túlzott kiaknázása az ökológiai egyensúlyra?

A túlhalászat legnagyobb veszélye az ökológiai egyensúly megzavarásában rejlik. Pontosán ez történik ma, hiszen sok faj populációja fogyatkozik. Egyes becslések szerint az évszázad második felére a nagy tengeri ragadozók 90%-át elveszítjük. Ennek az egyik következménye olyan, más fajok populációinak a növekedése, amelyekkel ezek a ragadozók táplálkoztak, ami pedig a ezen fajok élelemforrásainak megfogyatkozásához és ezáltal újak felkutatásához vezet. Végül ez egy olyan láncreakciót indít el, melynek következményei kiszámíthatatlanok lesznek.

Ha a túlhalászat tovább folytatódik, a világ élelmezési célú halászatai 2050-re teljesen tönkremehetnek.

Túlhalászás, szellemhálók

Az ipari halászhajók rengeteg „szellemhálót” azaz, halászhálót, zsinór maradványt hagynak hátra a tenger mélyén, melyek gyilkos csapdává válhatnak. Dél-Afrika partvidékénél, a szárazföldtől távol, van egy víz alatti hegy, tele az ipari halászhajók által az évek során hátrahagyott „szellemhálókka”. A halászeszközökbe történő belegabalyodás rendkívül szembetűnő

probléma. Teknősök, madarak és emlősök kerülnek ily módon csapdába, akadnak fent és a róluk készült szívszorító fotók és a megmentésükről szóló videók bejárják a világhálót. Nézd meg ezeket.

<https://youtu.be/crCAk-UQ0iY>

<https://youtu.be/5d65jDC8WFk>

